

Høringsuttalelse

Grunnlagsdokument: Midtlyngutvalgets arbeid (NOU 2009: 18 - Rett til læring), Karlsenutvalgets arbeid (NOU 2008: 18 Fagopplæring for framtida), ny Forskrift til opplæringsloven, Kunnskapsløftet, prosjektet Bedre vurderingspraksis, FOU-arbeid i prosjektet Fra ord til handling.

Videregående skole har som overordnet mål å kvalifisere elever enten til videre utdanning innen universitet og høyskole, eller til fag- og svenneprøven. En del elever har av forskjellige årsaker ikke forutsetninger for å nå noen av disse målene.

Med utgangspunkt i Midtlyngutvalgets arbeid (NOU 2009: 18 - Rett til læring), Karlsenutvalgets arbeid (NOU 2008: 18 Fagopplæring for framtida), ny Forskrift til opplæringsloven, Kunnskapsløftet, prosjektet Bedre vurderingspraksis, FOU-arbeid i prosjektet Fra ord til handling og internasjonal og nasjonal forskning på området innen læring og vurdering (Smith 2009, Black&William 2003, Hattie 2009, Brown, Collins& Newman 1990, Vygotsky etc.) vil vi fremme følgende forslag for å skape en videregående skole som gir mening for alle.

Høringskommentar: I Utdanningslinja (St. Meld. Nr. 44) foreslås det å gjennomgå læreplanene i fellesfag i forhold til yrkesretting.

Forslag: Fellesfagene innen studiespesialisering må også inkluderes i yrkesrettingen.

Det bør satses mer på *yrkeskompetanse* også innen studieforberedende løp for å øke bevisstheten om og motivasjonen for fagenes verdi for det yrket elevene skal ut i. Noe er gjort på studieforberedende utdanningsprogram (rådgiving, omvisninger ved universitet og høyskoler (NTNU)), men ikke nok. Elevene opplever at videregående opplæring er en fortsettelse av ungdomsskolen. Et mer kompetansebevisst, holistisk perspektiv på utdanningsløpet vil kunne virke motiverende og målrettende og er i tråd med Pisa-undersøkelsenes intensjoner om generell yrkeskompetanse, samt det europeiske kvalifikasjonsrammeverket (EQF).

Dette vil også bidra til å viske ut skillet mellom studiespesialisering og yrkesfag, og kan føre til økt læringstrykk generelt.

Eksempel: Ved Brundalen videregående skole i Trondheim gjennomførte lærerne et prosjekt hvor elevene reflekterte over fagenes plass i akademiske yrker, eget yrkesvalg, krav for opptak til videre utdanning og mulige arbeidsplasser lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Elevene oppholdt seg også på en arbeidsplass i noen dager for å observere ulike yrker. Dette økte motivasjonen for å studere og forståelsen for fagenes verdi for yrkeskompetanse blant både elever og lærere. (referanseperson: Inger Langseth, NTNU)

Høringskommentar: I *Utdanningslinja* foreslås det at opplæringen i fellesfagene skal være faglig relevant og tilpasset de ulike utdanningsprogrammene.

Forslag: Læreplanene kan beholdes med en tilpasning til yrkesrelatert innhold for alle studieretninger. Vurderingsformen derimot bør differensieres og eventuelt modulbaseres.

Fellesfaget engelsk er et fag som har både personlig og yrkesrelatert verdi for elevene og må ikke reduseres til det som tidligere ble kalt "yrkesfaglig engelsk" for alle elever på yrkesfaglige studieretninger. Elever på yrkesfaglig utdanningsprogram er ikke en ensartet gruppe. Dersom en endring av eksamen i engelsk fører til at kravene senkes for hele elevgruppen, vil det føre til et for lavt læringstrykk for svært mange elever. Yrkesfaglige studieprogram har elever som presterer både bedre og dårligere enn elever på studiespesialiserende utdanningsprogram i engelsk på vg1. Det ser ut til å være et trekk ved *Utdanningslinja* at yrkesfaglig kompetanse betraktes som *lavere* enn studiespesialiserende kompetanse. Kunnskapsminister Kristin Halvorsen sa i sin første TV-opptreden (oktober 2009) at "vi skal skape en skole for de som er flinke i hodet og de som er flinke med fingrene". Det er ikke slik at kompetansen fordeles demokratisk mellom studieforberedende og yrkesfaglige studieprogram når det gjelder "hode og fingre".

Yrkesfaglig engelsk er basert på generell engelsk og betraktes ofte som teknisk og vanskelig tilgjengelig. Et slikt tiltak (yrkesretting) gjør det ikke nødvendigvis lettere for elever som sliter i faget. Det er snakk om å gi elevene yrkeskompetanse, ikke fagkompetanse innen en spesiell yrkesfaglig retning. Alle fag kan gjøres teoretiske eller praktiske og det er læreren bør endre praksis for å få med alle. Eksamensformen kan være et viktig virkemiddel i en slik endringsprosess.

Vi foreslår et todelt modulbasert løp for engelsk, både innen studieforberedende løp og yrkesfaglig løp tilsvarende det de har gjort i matematikk(P- og T matte). Dette er en tempodifferensiert tilnærming hvor modul 1 gir vitnemål fra videregående skole, mens modul 2 gir adgang til videre studier.

Høringskommentar: I *Utdanningslinja* foreslås det å etablere *praksisveien* og *praksisbrevet* som en kjent grunnkompetanse i et ikke søkbart løp.

Praksisveien er et godt tilbud til den mest trengende elevgruppen og Midtlyngutvalgets *læringsbok* vil for denne elevgruppen kunne fungere som en helhetlig vurdering og oppfølging av elevens samlede yrkeskompetanse. For andre elever vil *læringsboka* virke stigmatiserende og byråkratisk.

Forslag: Det bør opprettes et tilsvarende søkbart løp med en nasjonal standard for løpet. Det bør eksistere en *nasjonal standard* for elever som fullfører videregående opplæring, men på et nivå som ikke kvalifiserer til studier ved universitet og høyskoler (se forrige forslag om moduler)

Elever som har et vedtak om spesialundervisning og en individuell opplæringsplan (IOP) med avvikende kompetansemål får svært varierende tilbud i dag. Disse IOP-planene er vilkårlige og har ingen nasjonal struktur. Det kan føre til manglende status eller aksept i yrkessammenheng fordi kompetansebevisene ikke har noen standard for faglig nivå i fagene.

En forholdsvis stor gruppe "normal" elever starter på videregående skole med en visshet om at de aldri vil klare å oppnå et vitnemål eller å ta fag- og svenneprøven. Lærerne vet det, elevene vet det, men undervisningen i fagene foregår som om problemet ikke eksisterer. Dette har mange negative konsekvenser for elevene selv, andre medelever og læreren. For at disse elevene skal ha selvrespekt og oppleve mestring og mening i skolen, må de få lov til å arbeide med mål de kan oppnå i alle fag. Et søkbart løp med nasjonale standarder for disse elevene vil gjøre undervisningen meningsfull.

Forslag for søkbart løp: I engelsk og fremmedspråk foreligger det en norsk versjon av *Språkpermen*, som kan fungere som en standardisert læreplan for elever som ikke følger ordinært løp. Språkpermen er utarbeidet etter mønster av Det Europeiske Rammeverket på lik linje med Læreplanene for engelsk og fremmedspråk og nasjonale prøver i engelsk. Elever i videregående opplæring bør kunne velge å gå opp til en eksamen på et nivå som kvalifiserer for vitnemål uten innpass i høyere utdanning, men med grunnlag for fag- og svenneprøven. (Jfr. P- og T-matte) På den måten får vi en nasjonal standard for elever som gjennomfører videregående opplæring *med fagbrev uten studiekompetanse*. Deres hverdag vil bli meningsfull og yrkeslivet vil kunne forholde seg til slike vitnemål på en profesjonell måte. Ressursperson for Språkpermen: Heike Speitz, Telemarksforskning Notodden)

Forslag for søkbart løp: Det eksisterer allerede en ordning for elever som vil *forsere* det offentlige løpet. Det er mulig å opprette en ordning for de som vil *forsinke løpet*. Det er mulig å tenke seg at elevene som er nevnt overfor kan arbeide med Kunnskapsløftet, men at de får lov til å bruke lenger tid på å oppnå hvert kompetansetrinn. De vil kanskje aldri heller nå alle trinnene. De kan for eksempel gå opp til eksamen for 10. trinn mens andre elever går opp til eksamen for 11. trinn. Det dreier seg om tempodifferensiering, særlig i fellesfagene på yrkesfaglig studieretning, men også i fellesfag på studiespesialiserende utdanningsprogram, som for eksempel i fremmedspråk hvor elever kan bruke 5, mot normalt 3 år på Nivå I i fremmedspråk.

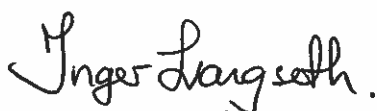
Dette har paralleller til Europeisk praksis hvor elever ikke flytter opp en klasse før de har nådd målene.

Avsluttende kommentar:

Kunnskapsløftet bør nå følges opp med en gjennomgang av sluttvurdering i form av både sentralgitt og lokalgitt eksamen. Det bør bli en tydelig sammenheng mellom det læringssynet som forfektes i Kunnskapsløftet og eksamensoppgavene. Profesjonelle team bør stå for kvalitetssikring av oppgavene slik at for eksempel elever i de forskjellige fremmedspråkene får oppgaver av tilsvarende vanskegrad laget over samme lest.

For fremmedspråk anbefales det å se hva som gjøres i andre Europeiske land. Der har de kommet langt i å utvikle standardiserte prøver for alle fem ferdigheter i fremmedspråk på alle nivå. Prøvene tas i løpet av en dag. Elevene vurderes i alle ferdigheter (lesing, skriving, lytting, samtale og muntlig samhandling, presentasjon) Deler av oppgavene er nettbaserte. Å teste reseptive ferdigheter er virkelig noe yrkesfaglige elever vil profitere på.
(Referanseperson: Inger Langseth, PLU)

Med vennlig hilsen

Inger Langseth

fremmedspråksdidaktikk, NTNU
Lektor i engelsk, fransk og
spansk, Brundalen
videregående skole

Hæge Hestnes

Førstelektor i
fremmedspråksdidaktikk,
NTNU

Per Ramberg

Leder, Program for
Lærerutdanning, NTNU

mandag, 23. november 2009